

Ангела Бочі
Василь Поворозник
Павло Шилепницький

ДЕ ЗНАЙТИ ГРОШІ СІЛЬСЬКИМ ГРОМАДАМ: перспективи і можливості фінансування міжнародними донорами

Київ-2015

Цей аналітичний матеріал підготовлено у рамках проекту «Підвищення економічної спроможності сільських територій в контексті імплементації Угоди про Асоціацію України з ЄС», який профінансований Канадським фондом місцевих ініціатив

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

Автори публікації:

Ангела Бочі, Василь Поворозник, Павло Шилепницький

Редагування, дизайн та верстка:

Міжнародний центр перспективних досліджень

Друк:

типографія «Фастпринт»

© 2015 Міжнародний центр перспективних досліджень

ЗМІСТ

Переваги та недоліки проектного фінансування	4
Основні європейські та міжнародні інституції, що забезпечують проектне фінансування в Україні.....	7
Перспективні джерела отримання грантів	32
Європейські кредитні інституції, доступні для отримання фінансування в Україні.....	39
Типові помилки при подачі аплікаційних заяв та способи їх уникнення.....	44

Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а відтак – і подальша інтеграція до ЄС, відкриває перед нашою країною низку можливостей та викликів. З одного боку – це найбільший у світі ринок, доступ до інвестиційних ресурсів, нових технологій, можливості безвізового перетину кордонів об'єднаної Європи, перспективи підвищення життєвого рівня тощо, а з іншого – виклики, пов'язані з низьким рівнем конкурентоспроможності національної економіки, нереформованістю адміністративно-територіального устрою та інвестиційною привабливістю територій. Ситуація загострюється слабкими повноваженнями і фінансовими можливостями органів самоврядування вирішувати місцеві проблеми як на даний час, так і в найближчій перспективі, що пов'язано, в тому числі, і з низькими надходженнями до державного бюджету. Особливо відчутні такі проблеми на сільських територіях, які історично є більш економічно відсталими та характеризуються нижчим рівнем розвиненості економічного потенціалу.

Поетапне втілення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, як зазначають більшість експертів, на початку дещо погіршить і так складне економічне становище сільських територій, що викличе хвилю банкрутств та відповідне зниження надходжень до державного та місцевих бюджетів, обмеживши можливості місцевої влади в реалізації своїх функцій.

Все вищенаведене, а також фактична війна з Росією роблять актуальною проблему пошуку нових, альтернативних ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій та вирішення проблем громад.

Переваги та недоліки проектного фінансування

Підписання Угоди про асоціацію України з ЄС, як показує досвід країн Центральної та Східної Європи, відкриває перед сільськими територіальними громадами два варіанти розвитку подій.

Перший полягає у тому, щоб дочекатись, поки уряд виконає «домашнє завдання», здійснить необхідні реформи, в тому числі й адміністративно-територіальну, що надасть змоги сільським громадам більш ефективно вирішувати питання свого розвитку та призведе до

підвищення життєвого рівня населення. Однак цей сценарій дещо віддалений в часі.

Інший варіант передбачає використання можливостей грантового фінансування, передовсім від європейських донорів, та отримання пільгових кредитів. Це дозволяє місцевим громадам напряму, без посередництва центрального уряду, долучитись до вирішення таких місцевих проблем:

- розбудова та ремонт доріг, водопостачання, каналізації і теплових мереж;
- будівництво та ремонт шкіл, лікарень, дитячих садків, інших соціальних об'єктів;
- запровадження енергоощадних технологій;
- стимулювання підприємництва та сприяння самозайнятості.
- Причому йдеться не тільки про фінансову підтримку розвитку територій, але й технічну допомогу, а саме:
- поширення передового європейського досвіду;
- проведення тренінгів, спрямованих на підготовку та перепідготовку працівників органів самоврядування;
- інформаційна підтримка українського бізнесу;
- допомога в пошуку фінансових ресурсів;
- надання консультативної допомоги як в питаннях структурної перебудови економіки, так і виходу українських товаровиробників на європейські ринки тощо.

Найпоширенішим джерелом додаткових ресурсів неприбуткових організацій та соціально значущих проектів є благодійні фонди, які, в свою чергу, надають допомогу у вигляді грантів. Тож гранти є найбільш поширеною формою фінансування проектів донорськими організаціями. Гранти надаються за результатами грантових програм-конкурсів, що оголошуються для неприбуткових організацій, під час яких фандрайзер повинен пройти складну процедуру подання заявки на отримання гранту і, у випадку перемоги в конкурсі – отримати кошти (допомогу). Грантові програми бувають відкритими (коли до участі допускаються всі організації, які відповідають певним вимогам донорської організації, наприклад, НПО повинна бути внесена до Реєстру неприбуткових організацій) або закритими (коли допускаються лише НПО, що відповідають особливим умовам грантової програми, наприклад, тільки регіональні партнери донорської організації або

НПО, які раніше отримували (або не отримували) гранти від даного (або іншого) фонду, НПО певної адміністративної області тощо).

Існує декілька визначень поняття «грант».

1. Грант (англ. «grant» – дар, дотація, стипендія) – це цільова фінансова дотація, що надається вченим на проведення наукових досліджень.
2. Грант – це безоплатна цільова субсидія, що надається на конкурсній основі організації, ініціативній групі або індивідуальній особі для реалізації заявленого проекту в тій чи іншій сфері діяльності.
3. Грант – благодійний внесок або цільове пожертвування, надане фізичними і юридичними особами в грошовій і натуральній формах.
4. Грант – кошти, безоплатно передані дарувальником (фондом, корпорацією, урядовим закладом або приватною особою) некомерційній організації або приватній особі для виконання конкретної роботи.
5. Грант – кошти, техніка або інші ресурси, що безповоротно передаються донором (фондом, корпорацією, державною установою або приватною особою) некомерційній організації або приватній особі для виконання конкретної роботи. На відміну від позики грант не треба повертати.

Переваги грантів:

- грант дозволяє отримати достатньо велику суму коштів на тривалий період часу;
- підготовка і подальша реалізація гранту виступає як помітний дисциплінуючий чинник для колективу ВНЗ, НПО та сприяє чіткому розподілу і закріпленню обов'язків серед працівників;
- в разі встановлення продуктивних взаємин між ВНЗ або НПО та грантодавцем, належного виконання реципієнтом відповідних програм чи проектів, грантодавець і надалі буде схильний фінансувати проекти даної організації.

Недоліки грантів:

- у кожного фонду (грантодавця) є свої обмежені пріоритети, які можуть змінюватися;

- процес прийняття рішення щодо надання або ненадання гранту триває, як правило, досить довгий час;
- грантові кошти надходять до реципієнта поетапно і досить повільно (на відміну від благодійного внеску, який надається одразу повністю без суттєвих додаткових умов);
- у багатьох випадках грантова підтримка не передбачає покриття експлуатаційних та накладних витрат;
- кошти, одержані у вигляді гранту, тісно прив'язані до цілей конкретного проекту.

Основні європейські та міжнародні інституції, що забезпечують проектне фінансування в Україні

Найпоширенішими джерелами отримання грантів на забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій в Україні виступають наступні.

Міжнародний Вишеградський фонд (visegradfund.org)

Міжнародний Вишеградський фонд є міжнародною організацією зі штаб-квартирою в Братиславі (Словаччина). Мета фонду – сприяти та просувати розвиток тісної співпраці між громадянами та інституціями регіону, а також між країнами Вишеградської групи (Чехія, Угорщина, Польща, Словаччина) та іншими країнами, особливо Західних Балкан та держав Східного партнерства (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова та Україна). Це реалізується через грантову підтримку спільних культурних, наукових та освітніх проєктів, молодіжних обмінів, транскордонних проєктів і просування туризму, а також через програми індивідуальної мобільності.

Стосовно фінансування стандартних проєктів, повинні бути залучені установи Вишеградського фонду з принаймні трьох країн Вишеградського групи. Однак рекомендується включати партнерів з усіх чотирьох країн.

Проєкти, фінансовані в межах стандартних грантів, повинні підпадати під одну з шести категорій: культурна співпраця, науковий обмін і дослідження, освіта, молодіжний обмін, транскордонне співробітництво та просування туризму.

Будь-яка юридична чи фізична особа в світі має право на отримання фінансування у випадку, якщо дана проєктна пропозиція

пов'язана з проблемами Вишеградського регіону та просуває кооперацію між партнерами проекту в регіоні. Преференції надаються аплікантам з неурядових та неприбуткових організацій, муніципалітетів, місцевої влади, державних шкіл та університетів, дослідницьких та наукових установ і публічних інституцій в цілому, за виключенням організацій, напряду фінансованих з державного бюджету (міністерств, посольств, установ культури тощо).

Мінімальний внесок фонду для будь-якого стандартного проекту складає 6001 євро і більше. Фінансовий внесок фонду не може перевищувати 70% від загальної вартості проекту, включаючи матеріальні внески апліката чи інших суб'єктів. Максимальна часова межа пропонуваного бюджету – 12 місяців.

Всі заявки на грант повинні бути подані в режимі он-лайн до 12.00 (полудень) на встановлену кінцеву дату; підписані паперові версії із супроводжуючими документами можуть бути особисто подані до 16.30 того самого дня чи відіслані поштою з відміткою дати того самого дня як крайнього терміну.

Шведська міжнародна агенція розвитку (<http://www.sida.se>) є урядовою організацією і представлена окремим відділом в посольстві Швеції в Україні. SIDA реалізує донорську допомогу у співпраці із такими стратегічними партнерами, як Рада Європи, Європейський банк реконструкції і розвитку та Світовий банк.

Щорічно SIDA забезпечує більш 6000 вкладів. Ці вклади виробляються в таких сферах: освіта, охорона здоров'я, підтримка малого бізнесу, житлова сфера, комунальне господарство, правові норми, дослідження, інфраструктура, трудові угоди. Велика частина також направляє на надання екстреної допомоги людям, які опинилися в умовах війни чи інших лих.

Основний акцент у співпраці SIDA з країнами Центральної та Східної Європи робиться на забезпеченні загальної безпеки та більш активній співпраці між країнами. Мета співпраці Швеції з Центральною та Східною Європою полягає в наданні підтримки розвитку демократії, ринкової економіки, систем соціального забезпечення.

У співпраці присутня чітка мета – залучення до роботи якомога більше шведських ресурсів у формі шведських компаній, консультантів, організацій. Таким чином, програми співробітництва забез-

печують створення основи для нормальних сусідських відносин між країнами, які можуть продовжувати існувати і без участі уряду.

Обсяг допомоги Україні складав у шведських кронах близько 180 млн на 2009 рік, близько 200 млн – на 2010 рік і близько 220 млн на період 2011-2013 років.

Підтримка уряду Швеції традиційно здійснюється у двох стратегічних напрямках – демократичне врядування та права людини; природні ресурси та навколишнє природне середовище.

Підтримка Швеції найбільшим чином зосереджується на взаємодії між українськими та шведськими органами державної влади і організаціями.

Ключові завдання шведської допомоги:

- ефективна і прозора публічна адміністрація, наближена до стандартів і норм Європейського Союзу;
- управління фінансами, що дозволить державі ефективно спрямовувати фінансові ресурси та подолати корупцію;
- боротьба з бідністю, безробіттям та насиллям;
- захист навколишнього середовища шляхом використання шведських технологій;
- підвищення спроможності державних органів влади впроваджувати законодавство, що адаптоване згідно з стандартами ЄС у сферах збереження клімату та навколишнього середовища;
- фінансування програми розвитку інфраструктури, яка впроваджується Світовим банком в українських містах. Результатом такої допомоги має стати якісна система комунального господарства.

З метою реалізації стратегій та провадження діяльності дана агенція співпрацює з великою кількістю організацій, асоціацій, агенцій, компаній та кооперативів.

Співробітництво SIDA з громадянським суспільством здійснюється різними шляхами. Зокрема, підтримка Швецією інституцій громадянського суспільства в країнах, що розвиваються, може спрямовуватись через шведські громадські організації, які мають рамкові угоди з SIDA. Їхньою підтримкою уряд цієї країни просуває розвиток динамічного та демократичного громадянського суспільства та посилює місцеві партнерські організації.

Місцева інституція громадянського суспільства в країні, що розвивається, яка бажає співпрацювати зі Шведською агенцією

міжнародного розвитку, повинна встановити контакти з однією з таких рамкових організацій. Фінансування таких місцевих чи національних неурядових організацій (НУО) здійснюється тільки через дані рамкові установи, і подання на місцеві проекти може здійснюватися до них.

Найбільшою такою рамковою організацією, яка має рамкову угоду із SIDA, є Forum Syd. Вона слугує «парасольковою» організацією для біля 200 шведських НУО, що співпрацюють у галузі розвитку.

Іншою формою залучення фінансування Шведської агенції міжнародного розвитку є організація конкурсу пропозицій. Це розглядається як шлях забезпечення контактів з різними типами інституцій громадянського суспільства з метою підтримки кращих ідей та їх реалізації через проекти і програми в різних сферах суспільного життя.

Оголошення про конкурси – це спосіб для SIDA знайти нові способи впливу на підтримку ініціатив громадянського суспільства, які стосуються демократизації чи свободи вираження шляхом відкритого процесу подачі заявки.

Також формою співпраці Шведської агенції міжнародного розвитку є можливість подачі заявки на отримання фінансування гуманітарної допомоги через громадянське суспільство. Нові учасники мають можливість подавати заявку на отримання статусу організації-стратегічного партнера для провадження гуманітарної та пов'язаної з вирішенням конфліктів діяльності. Дана можливість є доступною, коли SIDA розпочинає новий стратегічний період співпраці кожні чотири роки.

Щоб стати стратегічним партнером SIDA, організація повинна відповідати певним критеріям. Рішення щодо стратегічного партнера може бути переглянуто на початку кожного контрактного періоду.

На відміну від рамкових угод, організації, які не ввійшли в стратегічне партнерство з SIDA стосовно гуманітарних зусиль, не можуть шукати фінансування з цього розподілу через рамкову організацію, таку як Forum Syd.

Ще однією формою співпраці SIDA та неурядових організацій виступає Програма інновацій громадянського суспільства (The Civil Society Innovation program). Вона спрямована на інституції громадянського суспільства та інших партнерів, хто бажає зробити внесок для усунення бідності та у демократичний розвиток через іннова-

ційні ініціативи, які націлені на посилення громадянського суспільства. Програма буде спроектована у взаємодії з великою кількістю стейкхолдерів.

Програма інновацій громадянського суспільства шукає нові та встановлені підходи, щоб інноваційно просувати, підсилювати та поєднувати організації громадянського суспільства шляхом формування системи, де групи мають доступ до технік, інструментів та технологій, щоб вирішувати свої найбільш критичні проблеми.

Для того, щоб працювати за цими підходами, USAID у співпраці з SIDA знаходиться в процесі пошуку партнерів, з якими зможе рухатись через так званий процес «співтворчості». У результаті даного процесу можна потенційно отримати одну чи декілька програм, що систематично посилюють допомогу в розвитку традиційного громадянського суспільства через використання та збільшення нових та/або перевірених підходів, які вирішують та покращують можливості його розвитку.

SIDA також співпрацює з приватним сектором в більшості галузей та тематичних сфер, стимулюючи розвиток правового сектору, підприємництва та відповідальності корпорацій в країнах, що розвиваються.

Одним з важливих принципів співпраці з представниками приватного бізнесу в SIDA є той, що агенція є відкритою до приватного сектору з цілого світу. Підтримка тут є додатковою і каталітичною. Ідея такої співпраці полягає в тому, щоб реалізувати речі, які б в іншому випадку залишилися б нездійсненими шляхом розподілу витрат і зниження ризиків. Партнери з приватного сектору в ініціативах розвитку фінансують біля 50%.

Співпраця SIDA та приватного сектору відбувається з наступних питань:

- залучення та стимулювання учасників від приватного сектору для зниження бідності;
- залучення, мобілізація та покращення використання останніх як учасників, постачальників, радників та партнерів в діалозі у співпраці з розвитку;
- стимулювання розвитку приватного сектору та підприємництва в особливо бідних країнах та регіонах;
- співпраця з іншими донорами та третіми сторонами, такими, як інститути громадянського суспільства стосовно підтримки

та співпраці з приватним сектором, включаючи стратегічні партнерства;

- використання інноваційних та гнучких методів та робочих процедур;
- підтримка стратегічних заходів з інформаційних та комунікаційних технологій, спрямованих на зниження бідності;
- сприяння розвитку ринків та методів виробництва задля зиску людей, які живуть в бідності, шляхом співпраці з організаціями та компаніями.

SIDA формує партнерства з компаніями та організаціями приватного сектору, які роблять внесок до економічного, соціального та сталого розвитку довкілля за допомогою заходів, виробничих процесів та ланцюгів вартості. Компанії повинні прагнути відповідати вимогам принципів Глобального договору та демонструвати відкритість до зовнішнього спостереження.

Формами співпраці SIDA та приватного сектору визначені наступні: державно-приватні партнерства розвитку (Public Private Development Partnerships), фонди виклику (Challenge Funds), рушії зміни (Drivers of Change), інноваційне фінансування (Innovative Finance), пов'язані із землею інвестиції в Африці (Land related investments in Africa).

Зокрема, інноваційне фінансування націлене на мобілізацію ресурсів приватного капіталу, як ринкового, так і філантропічного, задля розвитку через нові форми фінансових рішень. Фінансові рішення можуть включати використання позики на розвиток та угод з гарантування.

Величезні інвестиційні потреби країн, що розвиваються, не можуть бути вирішені виключно грантами. Позики на розвиток надають можливості розширити та залучити наявні ресурси задля економічного розвитку шляхом поєднання грантової допомоги з ринковим фінансуванням. SIDA забезпечує грант, щоб доповнити боргове фінансування. Грант, зазвичай, складає від 35% до 80% загального фінансування, в той час як ринковий кредит – 20-65% відповідно. Останні структуруються та надаються банками чи мультинаціональними фінансовими інституціями.

SIDA також працює з позиками, націленими на сталий розвиток з урахуванням довкілля – так звані «позики довкілля». Ці кредити початково націлені на покращення енергоефективності та відновлю-

ваної енергії, управління відходами, водопостачання, каналізацію та сферу транспорту. Вони можуть надаватися окремо чи бути комбінованими з угодами про гарантування.

Компанії, які вимагають додаткового капіталу для розширення масштабів діяльності з чіткими вигодами для людей в бідності в країнах, що розвиваються, можуть, при відповідності певним умовам, отримати зиск з програми гарантування SIDA. Дана агенція може розподіляти ризики з іншими позичальниками або інвесторами, які, у свою чергу, позичають гроші чи інвестують в компанії через даний інструмент. Підтримка SIDA може бути у формі гарантії чи позики на розвиток, не паями або готівкою. На додаток до вартості позики (відсоткова ставка), компанія-заявник повинна також сплатити премію за гарантування, що відображає ризик, як і за будь-яку іншу гарантію. Виходячи з того, що SIDA розподіляє ризики, це часто робить позичання можливим і зазвичай надає кращі умови кредитування.

Посольство Норвегії (<http://www.norway.com.ua>) фінансує низку проектів підтримки громадянського суспільства в Україні. Гранти спрямовуються через перевірених партнерів, таких як Рада Європи, різні організації системи ООН, представлені в Україні, та знані норвезькі та міжнародні неурядові організації. Основними галузями застосування таких фондів є проекти, пов'язані з правами людини та демократією.

Важливі сфери, такі як довкілля та енергоефективність, також охоплюються суттєвим внеском Норвегії до ЄБРР, що керується фондом Е5Р. Тому до таких проектів не виділяються додаткові гранти. Окрім того, низка більш масштабних грантів надаються напряму Міністерством закордонних справ Норвегії.

Фінський фонд місцевого співробітництва (<http://www.finland.org.ua>) – це фонд, яким керує Посольство Фінляндії в Україні.

Фонд спрямований на підтримку ініціатив місцевих неурядових організацій (НУО), науки і технологій суспільства, університетів та інших навчальних та науково-дослідних інститутів, незалежних ЗМІ, громадських адміністрацій та культурних закладів, торгових палат, організацій, що сприяють експорту та інвестиціям, підприємствам, організаціям ринку праці та іншим установам, таким як фундації, релігійні громади або урядові установи, які прагнуть про-

сувати нижче приведені цілі, громадянські організації (ГО) та регіональні установи.

Ідеальний бюджет проекту повинен складати близько 40 тис. євро. Бюджет може корегуватися, як в більшу, так і в меншу сторони. Запропонований проект не може бути підтриманий, якщо він повністю впроваджується та фінансується за рахунок фонду. Запропоновані заходи повинні залучити широку аудиторію і мати потенціал для широкого впливу. Тривалість проекту не повинна перевищувати 12 місяців

Мета фонду: доповнити інші зусилля Фінляндії в напрямку розвитку прав людини і гендерної рівності, охорони навколишнього середовища, демократії і належного управління та, зокрема, зміцнення громадянського суспільства. Успішні проекти у вищенаведених напрямках можуть також посприяти встановленню ділових відносин між місцевими та фінськими компаніями.

Критерії прийнятності

Проекти, яким буде надано фінансування, – ті, які стосуються:

I. Прав людини, особливо питань гендерної рівності

Проекти, які:

- підвищують усвідомлення жіночих прав та гендерної рівності;
- підвищують роль жінки в громадському житті;
- підтримують діяльність щодо покращення умов життя дітей, що перебувають у складній життєвій ситуації.

II. Питань охорони навколишнього середовища, особливо в галузі енергоефективності

III. Демократії та належного урядування

Проекти, які:

- зміцнюють належне урядування, особливо допомагають місцевим громадам;
- підтримують діяльність, спрямовану на підвищення політичної свідомості та вирішення протиріч.

Фонд не може підтримати:

- проекти, що впроваджуються урядом, міністерствами та муніципалітетами;
- діяльність політичних партій;
- проекти, в яких бенефіціаром виступає одна людина, одна сім'я або приватний бізнес;
- проекти, спрямовані виключно на благодійність;

- проекти, спрямовані на організацію одного окремого заходу;
- проекти, бенефіціарами яких виступають громадяни Фінляндії.

Наскрізні теми фінської політики розвитку

З метою підготовки проектної пропозиції належним чином необхідно взяти до уваги наступні наскрізні теми, що підтримуються фінською політикою розвитку:

- підтримка прав та статусу жінок та дівчат, сприяння гендерній та соціальній рівності;
- підтримка прав груп, які підвержені ризику бути виключеними, дискримінованими, це особливо стосується дітей, людей з обмеженими можливостями, корінного населення та етнічних груп, а також підтримка однакових можливостей для участі.

Критерії відбору

Посольство підкреслює важливість якості заяв на отримання грантів. Щороку Посольство отримує близько 100 заяв, з яких приблизно 6-8 отримують грант.

Під час відбору проектів Посольство керується принципами комплексного підходу, а також приділяє увагу географії проектної діяльності, так само як і рівному розподілу коштів фонду між пріоритетними темами. Всі проектні пропозиції оцінюються, наприклад, за такими критеріями:

- прийнятність проекту;
- правильне визначення основної проблеми, її причин та наслідків;
- загальна мета, ціль проекту та результати викладені чітко та реалістично;
- адекватні показники для оцінки результатів;
- затрати відповідають потребам;
- бенефіціарії проекту та їх потреби чітко визначені;
- проведений достатній аналіз ризиків;
- проект має довгостроковий ефект;
- наскрізні теми прийняті до уваги належним чином.

Як подати заяву

Ретельно заповнити аплікаційну форму. Аплікаційна форма повинна бути заповнена англійською мовою.

Обов'язкові додатки до аплікаційної форми:

1. Детальний бюджет в євро, включаючи можливі надходження з інших джерел (англійською мовою).

2. Копія реєстраційного свідоцтва організації.
3. Резюме ключових осіб, задіяних у реалізації проекту (англійською мовою).
4. План роботи проекту та очікувані дати виконання (англійською мовою).
5. Якщо проект включає навчальні та/або практичні заняття та конференції, потрібно надати орієнтовний список учасників та програму (англійською мовою).
6. Банківські реквізити організації.
Необов'язкові додатки:
 - Останній річний звіт та фінансова звітність організації.
 - Рекомендаційні листи.Зверніть увагу, що неповні заяви не будуть прийняті до розгляду.

Польсько-українська фундація співпраці (ПАУСІ) (<http://www.rauci.org>) була заснована у квітні 2005 року. Вона є правонаступником Польсько-американсько-української ініціативи про співпрацю — ПАУСІ, унікальної тристоронньої програми. З 1999 року ПАУСІ спрямовувала свою діяльність на передачу Україні успішного досвіду Польщі в переході до ринкової економіки та побудови демократичного громадянського суспільства.

Місією фундації ПАУСІ є розвиток спроможності України інтегруватись до європейських та євроатлантичних структур через запровадження європейського та, зокрема, польського досвіду в Україні, а також інтенсивний транскордонний обмін знаннями та досвідом у ключових сферах, що впливають на розвиток людського капіталу та формування громадянського суспільства. Діяльність фундації також спрямована на залучення України до активної підтримки демократичних процесів в сусідніх державах – Білорусі, Молдові, Росії та інших країнах пострадянського простору.

Ключові напрямки діяльності ПАУСІ:

1. Реалізація програм на підтримку євроатлантичного курсу України.
2. Реформування місцевого самоврядування/державної служби.
3. Енергоефективність/енергозбереження.
4. Залучення бізнесу до розвитку місцевих громад.
5. Активізація участі молоді у громадському житті країни.

«Горизонт – 2020» (<http://horizon2020projects.com>)

30 листопада 2011 року Європейська Комісія офіційно оголосила нову програму «Горизонт – 2020», яка призначена об'єднати все фінансування досліджень та інновацій в ЄС. Ця програма може буде впроваджена в період з 2014 по 2020 рік після обговорення з Європейською Радою та Європейським Парламентом.

Назва нової програми ЄС з фінансування досліджень та інновацій – «Горизонт – 2020» – віддзеркалює прагнення забезпечити розвиток нових ідей, економічне зростання та робочі місця на майбутнє. Програма «Горизонт – 2020» стане ключовим інструментом впровадження флагманської ініціативи створення Інноваційного Союзу, виконання зобов'язань, взятих цією ініціативою у відповідності на висновки Європейської Ради від 4 лютого 2011 року та постанови Європарламенту щодо Інноваційного Союзу від 12 травня 2011 року. Програма «Горизонт – 2020» об'єднує всі існуючі програми ЄС з фінансування досліджень та інновацій, включаючи «Рамкову програму з досліджень», «Рамкову програму з конкурентоспроможності та інновацій» і діяльність Європейського інституту інновацій та технологій («ЕІТ»).

Програма «Горизонт – 2020» має ряд нових рис, які дозволяють їй відповідати цілям сприяння економічному розвитку та боротися з соціальними викликами. Зокрема, ця програма має такі нові риси:

- значне спрощення фінансування завдяки спрощенню структури програми, розробці одного набору правил, скорочення бюрократичної тяганини завдяки простій схемі відшкодування витрат, запровадженню «єдиного підходу» для учасників, скороченню роботи з паперами при підготовці пропозицій, меншій кількості перевірок та аудитів із загальною метою зменшити середній час на видачу гранту до 100 днів;
- інтеграція досліджень та інновацій завдяки забезпеченню безперешкодного та узгодженого фінансування від ідеї до виходу на ринок;
- збільшення підтримки інновацій та діяльності, наближеної до ринку, що веде до прямого економічного стимулювання;
- зосередження на розвитку бізнес-можливостей з зосередженням на «суспільних викликах»;
- надання більших можливостей новим учасникам та молодим перспективним науковцям для просування своїх ідей та одержання фінансування.

Програма «Горизонт – 2020» зосередить фінансування на трьох різних, взаємодоповнюючих пріоритетах ЄС. Ці пріоритети відповідають пріоритетам, визначеним в програмі «Європа – 2020» та Інноваційним Союзом.

Передова наука (Excellent Science). Цей напрямок підвищить рівень досконалості європейської наукової бази та підтримає стабільний потік досліджень світового рівня для забезпечення довготривалої конкурентоспроможності Європи. Він полягає у підтримці найкращих ідей, розвитку талантів в Європі, наданні науковцям доступу до пріоритетної дослідницької інфраструктури, і зробить Європу привабливим місцем для найкращих учених у світі.

Ця частина програми буде:

- ▶ підтримувати найбільш талановитих та креативних осіб та їхні групи, які займаються передовими дослідженнями на передньому краї науки, базуючись на успіху діяльності Європейської Ради з наукових досліджень;
- ▶ фінансувати співпрацю в дослідженнях для відкриття нових та перспективних областей наукових досліджень та інновацій через підтримку майбутніх та новітніх технологій («FET», МНТ);
- ▶ забезпечувати дослідників відмінними можливостями для навчання та кар'єрного зростання за допомогою акцій фонду Марії Склодовської-Кюрі (далі – «акції фонду Марії Кюрі»);
- ▶ забезпечувати підтримку Європейської дослідницької інфраструктури світового класу (включаючи електронну інфраструктуру), до якої матимуть доступ усі науковці в Європі та за її межами.

Лідерство у промисловості (Industrial Leadership). Ця частина програми спрямована на те, щоб зробити Європу більш привабливим місцем для інвестицій у наукові дослідження та інновації (включаючи екологічні інновації) шляхом заохочення діяльності на замовлення бізнесу. Цей напрямок забезпечить основні інвестиції в ключові промислові технології, надасть європейським компаніям максимальні можливості подальшого розвитку, забезпечуючи їх достатнім рівнем фінансування, та допоможе інноваційним малим та середнім підприємствам вирости до провідних світових компаній.

Ця частина програми буде:

- ▶ забезпечувати лідерство у передових та промислових технологіях за допомогою спеціальної підтримки інформаційно-комуніка-

ційних технологій, нанотехнологій, розробки нових матеріалів, біотехнології, передових технологічних процесів та космічних технологій, забезпечуючи також підтримку перехресних (cross-cutting) дій для використання сукупних переваг об'єднання кількох ключових передових технологій;

- спрощувати доступ до ризикового фінансування;
- надавати широку підтримку використанню інновацій на малих і середніх підприємствах.

Програма «Лідерство у промисловості» повинна зміцнити промисловість та конкурентоспроможність, виконуючи такі особливі задачі:

- стимулювання європейського лідерства у промисловості за допомогою наукових досліджень, технологічних розробок, демонстрацій та інновацій у таких передових галузях: інформаційно-комунікаційні технології, нанотехнології, новітні матеріали, біотехнологія, передові виробничі технології, космічні технології;
- покращення доступу до ризикового фінансування для інвестицій в дослідження та інновації;
- підвищення рівня та кількості інновацій у малих та середніх підприємствах.

Суспільні виклики (Societal Challenges). Цей напрям відповідає пріоритетам політики в рамках стратегії «Європа – 2020» та викликам, які стають перед громадянами Європи та інших країн світу. Підхід, що базується на викликах, об'єднає ресурси та інформацію з різних областей, технологій та дисциплін, включаючи соціальні та гуманітарні науки. Це дозволить охопити діяльність від наукових досліджень до виходу на ринок з новим напрямком зосередження на діяльності, пов'язаній з інноваціями, такий як створення експериментальних установок, демонстраційних засобів та випробувальних стендів. Цей напрям дозволить встановити зв'язки з діяльністю за програмою «Європейське інноваційне партнерство». Фінансування буде зосереджене на таких напрямках:

- охорона здоров'я, демографічні зміни та добробут;
- безпека продуктів харчування, стійке сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка;
- безпечне, чисте та раціональне використання енергії;
- раціональний, «зелений» та інтегрований транспорт;
- клімат, ефективне використання ресурсів та сировини;
- самодостатні, інноваційні та захищені суспільства.

Програма «Суспільні виклики» повинна зробити внесок до пріоритетного напрямку «Суспільні виклики», розвиваючи наукові дослідження, технологічні розробки, проводячи демонстраційні та інноваційні акції, спрямовані на такі цілі:

- покращення здоров'я та самопочуття протягом всього життя;
- забезпечення достатнього постачання безпечними та високоякісними харчовими продуктами та іншими продуктами, одержаними з біологічної сировини, завдяки розвитку систем виробництва сировини з раціональним використанням ресурсів, стимулювання пов'язаних з цим розвитком послуг екосистем, разом із забезпеченням конкурентними і низько вуглецевими процесами випуску продукції;
- перехід до надійних, стійких та конкурентоздатних енергетичних систем, зважаючи на зростаючий дефіцит ресурсів, потреби в енергії та кліматичні зміни;
- створення європейської транспортної системи, яка забезпечить раціональне використання ресурсів, буде екологічно безпечною, безперешкодною та безпечною на користь громадян, економіки та суспільства;
- створення економіки, яка раціонально використовує ресурси та пристосовується до змін клімату, і забезпечення стабільного постачання сировини для задоволення потреб населення світу, що зростає, в екологічно раціональних межах природних ресурсів планети;
- стимулювання інноваційних та безпечних європейських суспільств, що надають всім рівні можливості, у контексті безпрецедентних перетворень та зростання глобальної взаємозалежності.
- Міжнародна співпраця за програмою «Горизонт – 2020» зосереджуватиметься на співпраці з трьома основними групами країн:
 - Індустріалізовані країни з економікою перехідного періоду;
 - Країни розширення ЄС та країни-сусіди;
 - Країни, що розвиваються.

Бюджет

Бюджет програми «Горизонт – 2020» буде складати 87740 млн євро. Фінансування окремих видів діяльності буде розподілятися за напрямками таким чином:

- «Передова наука» – 27818 млн євро;
- «Лідерство у промисловості» – 20280 млн євро;

► «Суспільні виклики» – 35888 млн євро.

Максимальна загальна сума фінансового внеску ЄС від програми «Горизонт – 2020» до неядерної прямої діяльності Спільного дослідницького центру складатиме 2212 млн євро.

Орієнтовний розподіл фінансування за програмою
«Горизонт – 2020» (у млн євро):

Стаття	Сума
I. «Передова наука», зокрема:	27818
1. Європейська Рада з наукових досліджень	15008
2. Майбутні та новітні технології	3505
3. Акції фонду Марії Кюрі з навчання та кар'єрного розвитку	6503
4. Європейські наукові інфраструктури (включаючи електронну інфраструктуру)	2802
II. «Лідерство у промисловості», зокрема:	20280
1. Лідерство у високоефективних та промислових технологіях*	15580, з яких 500 – для ЕІТ
2. Доступ до ризикового фінансування**	4000
3. Інновації на малих та середніх підприємствах	700
III. «Суспільні виклики», зокрема:	35888
1. Охорона здоров'я, демографічні зміни та добробут	9077, з яких 292 – для ЕІТ
2. Продовольча безпека, стійке сільське господарство, морські дослідження та біоекономіка	4694, з яких 150 – для ЕІТ
3. Безпечне, чисте та раціональне використання енергії	6537, з яких 210 – для ЕІТ
4. Раціональний, «зелений» та інтегрований транспорт	7690, з яких 247 – для ЕІТ
5. Запобігання змінам клімату, ефективне використання ресурсів та сировини	3573, з яких 115 – для ЕІТ
6. Самодостатні, інноваційні та захищені суспільства	4317, з яких 138 – для ЕІТ
Європейський інститут інновацій та технологій (ЕІТ)	1542 + 1652***
Неядерні прями дії спільного дослідницького центру	2212
РАЗОМ	87740

Умови участі

1. Повинні справджуватись такі мінімальні умови:

- не менше трьох юридичних осіб повинні брати участь в проектах;
- кожна з таких трьох юридичних осіб повинна бути заснована в країні-учасниці ЄС або в асоційованій країні;
- жодні дві з трьох юридичних осіб не можуть бути засновані в одній і тій самій країні-учасниці ЄС або в асоційованій країні;

- усі три юридичні особи повинні бути незалежними одна від одної.
 - Такі учасники мають право на фінансування від ЄС:
 - будь-яка юридична особа, заснована в країні-учасниці ЄС або в асоційованій країні, або створена за законодавством ЄС;
 - будь-яка міжнародна організація з участю ЄС;
 - будь-яка юридична особа, заснована в третій країні, визначеній в робочій програмі.
2. Якщо у програмі бере участь міжнародна організація або юридична особа, заснована в третій країні, яка не відповідає зазначеним критеріям фінансування за параграфом 1, фінансування від ЄС може надаватись, якщо виконується, принаймні, одна з таких умов:
- участь такої організації або юридичної особи вважається необхідною для виконання акції Єврокомісії або відповідного органу фінансування;
 - таке фінансування забезпечується за двосторонньою науково-технічною угодою або будь-якою іншою домовленістю між ЄС та міжнародною організацією або, якщо мова йде про юридичні особи, засновані в третіх країнах, між ЄС та країною, в якій була заснована юридична особа.

Спільні конкурси заявок з третіми країнами або міжнародними організаціями:

- Спільні конкурси заявок з третіми країнами або науково-технічними організаціями та органами таких країн або з міжнародними організаціями можуть запроваджуватись для спільного фінансування акцій. Пропозиції повинні оцінюватись та відбиратись за допомогою узгоджених між сторонами процедур спільного оцінювання та відбору.
- Юридичні особи, які одержують фінансування від ЄС, повинні укласти угоду про фінансування з ЄС або відповідним органом фінансування. Угода про фінансування повинна містити опис роботи, яку повинні виконати учасники та юридичні особи з третіх країн, які беруть участь у програмі.
- Юридичні особи, які одержують фінансування від ЄС, повинні укласти координаційну угоду з юридичними особами – учасниками програми, які одержують фінансування від відповідних третіх країн або міжнародних організацій.

Карпатський фонд (www.carpathianfoundation.org.ua) є унікальною транскордонною регіональною фундацією, яка надає гранти та технічну допомогу громадським організаціям та органам місцевого самоврядування, зокрема, у сфері міжрегіональної та транскордонної співпраці, економічного розвитку та соціальних послуг. Фонд підтримує створення партнерств між державними, приватними та неурядовими організаціями, включно співпраці у питаннях транскордонного та міжетнічного співробітництва. Метою Карпатського фонду є формування добросусідських відносин, соціальної стабільності і сприяння економічному прогресу на прикордонних територіях України, Угорщини, Румунії, Польщі, Словаччини. Для цього Карпатський фонд надає фінансову та технічну підтримку проектам, результатами яких є покращення якості життя людей у містах та сільських громадах Карпатського регіону. Карпатський фонд в Україні переважно працює в Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій областях. Основними напрямками діяльності фонду в Україні є підтримка соціальних послуг, розвиток малого та зеленого туризму, а також – розвиток місцевих громад.

Карпатський фонд Україна є членом міжнародної мережі Карпатських фондів (ММКФ). До ММКФ входять чотири незалежні фундації, які працюють у Карпатському євро регіоні:

- Карпатський фонд Угорщина – www.karpatokalapitvany.hu;
- Карпатський фонд Словаччина – www.karpatskanadacia.sk;
- Карпатський фонд Україна – www.carpathianfoundation.org.ua;
- Карпатський фонд Польща – www.fundacjaKarpacka.org.

Міжнародна мережа Карпатських фондів заснована у лютому 2012 року фондами Угорщини, Словаччини та України. Мережа є добровільним утворенням організацій, які мають схожі місії, цілі та завдання задля розвитку Карпатського регіону. Мережа служить платформою для спільних проектів, надає допомогу вразливим групам населення та підтримує розвиток різноманітних і поліетнічних громад та соціальних груп у Карпатському євро регіоні.

Європейський фонд розвитку українського села (<http://agroconf.org/content/ievropeyskiy-fond-rozvitku-ukrayinskogo-sela>) зареєстрований 28 березня 2006 року.

Місія фонду: створення всебічних умов сприяння соціально-економічному розвитку села шляхом надання необхідних фінансових ре-

сурсів у вигляді пільгових банківських кредитів та грантів суб'єктам господарської діяльності (окрім аграрного виробництва) на цілі, що є предметом діяльності фонду.

Фінансування діяльності фонду здійснюватиметься за рахунок залучення коштів неурядових організацій, зокрема місцевого самоврядування, сільських громад, громадських об'єднань, бізнес-структур, а також міжнародних організацій.

Мета фонду: соціально-економічне відродження сільської місцевості України як одна з передумов її успішного просування до Європейського співтовариства.

Основні завдання фонду

Підвищення рівня життя сільського населення, подолання бідності сільських мешканців через створення сприятливого середовища для зростання їх добробуту, покращення доступу до соціально необхідних послуг, поступове наближення умов їх життя до рівня економічно-розвинутих країн, забезпечення конкурентоздатності сільських територій та повної реалізації їх економічного потенціалу, розбудова громадянського суспільства.

Загалом – соціальне відродження сільської місцевості, подолання бідності селян, поступове наближення умов життя до рівня економічно розвинутих країн.

Напрями діяльності фонду

Формування соціальної інфраструктури сільських територій, допомога закладам освіти та охорони здоров'я, розвиток підприємництва та підвищення зайнятості сільських жителів на основі ефективного використання природо-ресурсного потенціалу села, підвищення ролі сільських громад у вирішенні проблем соціально-економічного розвитку їх населених пунктів, а саме:

- розвиток соціальної інфраструктури сільської місцевості;
- будівництво, модернізація та обладнання водопровідних станцій (водозабір, зберігання, підготовка води), а також водопровідних мереж та патрубків;
- будівництво, модернізація та обладнання загального водовідведення та очищення комунальних стоків у сільській місцевості;
- будівництво, модернізація та оновлення доріг, що знаходяться у сільській та замиській місцевості;
- розвиток мереж газопостачання в регіонах, де немає інших джерел забезпечення енергоносіями;

- охорона навколишнього середовища у селі;
- будівництво та обладнання складських майданчиків для сільських відходів, їх сортування та повторне використання;
- охорона здоров'я у сільській місцевості, у тому числі будівництво, модернізація, обладнання місцевих закладів охорони здоров'я;
- освітня діяльність у сільській місцевості, у тому числі будівництво, модернізація, обладнання сільських загальноосвітніх шкіл, аграрних технікумів, коледжів та інших освітніх закладів;
- забезпечення інформаційного розвитку суспільства у сільській місцевості шляхом полегшення доступу мешканців сільської місцевості до мережі Інтернет (місцеві комп'ютерні та Інтернет-осередки);
- підтримка публікацій, організація та проведення заходів щодо розповсюдження та поглиблення знань про Європейський Союз та євроінтеграцію, у тому числі знань у сфері села та сільського господарства;
- розвиток культури та виховання у сільській місцевості шляхом матеріальної підтримки громадсько-професійної діяльності, пропаганди суспільної інтеграції;
- суспільно-економічний розвиток місцевих громад, що полегшує інтеграційні процеси з Європейським Союзом та суспільно-економічну співпрацю з вітчизняними та закордонними партнерами;
- будівництво, модернізація, обладнання об'єктів культурно-побутового та спортивно-оздоровчого призначення;
- розвиток малого та середнього підприємництва у сільській місцевості, не пов'язаного з сільським господарством, з метою створення нових робочих місць;
- виробництво біологічного палива та біологічного етанолу (рідкого екологічного палива), а також теплової та електричної енергії з відновлювальних джерел сільськогосподарського походження (продукти сільського господарства та біомаса);
- розвиток та підтримка сільського туризму, що збільшує туристичну та інвестиційну привабливість сільської місцевості;
- збереження та відбудова культурної та історичної спадщини у сільській місцевості.

Німецьке товариство міжнародного співробітництва (<http://www.giz.de>) (Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ) є

федеральною установою, що підтримується і утримується урядом Федеративної Республіки Німеччини.

Глобальною метою GIZ є підтримка людей та спільнот у країнах, що розвиваються, в країнах з перехідною економікою та розвинених країнах.

Найважливішими замовниками Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ є федеральне міністерство економічного співробітництва і розвитку – 1,3 млрд євро; комбіноване фінансування (ЄС, ООН, CIDA та інші) – 120 млн євро; міжнародні замовники (ЄС, ООН, національні уряди) – 350 млн євро.

GIZ працює більш ніж у 130 країнах світу та має штат чисельністю понад 17000 працівників, 70% з яких є національними працівниками. Головний офіс знаходиться у м. Ешборн, Німеччина.

З 2011 року GIZ об'єднує під своїм «дахом» багаторічний досвід Німецької служби розвитку (DED), Німецького товариства технічного співробітництва (GTZ), Товариства з міжнародного підвищення кваліфікації та розвитку (InWEnt).

Мета діяльності Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ в Україні – сприяння міжнародній співпраці задля сталого розвитку та проведення міжнародної освітньої роботи. Правові рамки діяльності Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ визначаються умовами рамкової угоди, укладеної урядами України та Німеччини у 1996 році.

У рамках програми GIZ діє програма з перепідготовки управлінських кадрів, що є вдалим інструментом для стимулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Цілі програми перепідготовки управлінських кадрів для сфери підприємництва України:

- зробити внесок до створення і розбудови стійких двосторонніх економічних відносин між Німеччиною та Україною за допомогою підготовки менеджерів українських підприємств у Німеччині;
- зробити внесок до опанування нових ринків через встановлення контактів – особливо для малих та середніх підприємств;
- зробити внесок до підвищення конкурентоспроможності та здатності до співпраці українських підприємств через передачу менеджерам нових управлінських компетентностей.

Пріоритетні сфери діяльності GIZ в Україні:

- сталий економічний розвиток;
- енергоефективність;
- профілактика ВІЛ/СНІД.

GIZ працює від імені німецького уряду на підтримку України в перехідних процесах, починаючи з 1992 року. У 2002 році німецьке федеральне міністерство економічного співробітництва і розвитку зробило доступними фінансування задля розвитку і процесів реформ у нашій державі.

На даний час організація діє від імені німецьких міністерств та Європейського Союзу в 16 місцевостях України із загальною чисельністю більше 90 місцевих і міжнародних фахівців.

Між 2010 – липнем 2012 року GIZ надавало дорадницькі послуги та розбудовувало можливості чотирьох приймаючих міст в Україні – Києва, Донецька, Харкова та Львова – у підготовці до чемпіонату Європи з футболу Євро-2012. Даний проект здійснювався від імені німецького федерального міністерства довкілля, охорони природи, будівництва та ядерної безпеки і міністерства економічного співробітництва і розвитку, що зробило можливим поширити досвід, отриманий у Кубку світу Німеччиною у 2006 році та Південною Африкою – у 2010 році. Вивчений досвід та взаємини співробітництва, сформовані протягом цього періоду, застосовуються у сфері комплексного муніципального та міського розвитку.

Швейцарська агенція розвитку та співробітництва (<http://www.slg-coe.org.ua>)

З 2000 року дві швейцарські агенції – Швейцарська агенція розвитку та співробітництва (ШАРС) та Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань (ДСШЕП) – спільно утримують Швейцарське бюро співробітництва в Києві. Це Бюро є складовою Посольства Швейцарії в Україні. Воно відіграє ключову роль в управлінні Швейцарською програмою співробітництва в Україні, оскільки відповідає за планування та реалізацію програм/проектів та визначає основні засади співпраці для наших партнерів у Швейцарії та в Україні.

Швейцарське бюро співробітництва координує заходи щодо реалізації Програми в рамках діяльності ШАРС і ДСШЕП в Україні, в першу чергу, з представниками державної влади України та іншими організаціями, а також з виконавцями проектів зі Швейцарії та з іншими донорами. Місія та основні завдання Швейцарського бюро:

- Спостереження, моніторинг та звітування щодо реалізації проектів та програм.

- Аналіз ситуації та розвитку в секторах, де здійснюється співпраця, та аналіз впровадження наскрізних тем.
- Підтримка програмної діяльності відповідно до Стратегії швейцарського співробітництва з Україною на 2011 – 2014 роки.
- Ведення стратегічного діалогу з основними партнерськими організаціями уряду України.
- Здійснення репрезентативних заходів та робота з громадськістю.
- Підтримка національних та міжнародних експертів та візитів офіційних делегацій.

Швейцарська агенція розвитку та співробітництва має в штаті близько 550 співробітників та співробітниць, які виконують свої обов'язки у Швейцарії та за кордоном, а також 900 місцевих працівників та працівниць. Річний бюджет становить 1,87 мільярди швейцарських франків (2012 р.). Агенція надає безпосередню допомогу, бере участь у програмах багатостороннього співробітництва з іншими донорськими організаціями, а також фінансує програми швейцарських та міжнародних благодійних організацій у чотирьох напрямках:

Регіональне співробітництво. Важливими партнерами регіонального співробітництва є регіональні банки розвитку.

Гуманітарна допомога. Допомога надається як безпосередньо при стихійних лихах та під час збройних конфліктів, так і через кадрову та фінансову підтримку партнерських організацій, котрі надають гуманітарну допомогу. Допомога надається, зокрема, для превентивних заходів, у надзвичайних ситуаціях, як допомога для виживання, для відбудови та для адвокатування забутих гуманітарних катастроф. Гуманітарна допомога зосереджена в шести регіонах, включаючи масову допомогу після землетрусу на Гаїті.

З 1990 року парламент Швейцарії визначив фонди для підтримки політичних, економічних та соціальних трансформацій у Східній Європі і СНД через рамки кредитів. Метою цього є підтримка розбудови плюралістичних демократій, а також соціально та екологічно орієнтованих ринкових економік. Цей крок був започаткований у Федеральному Акті про співпрацю зі Східною Європою, який вступив у силу з 1 червня 2007 року. Швейцарія підтримує уряди, приватний сектор та громадянське суспільство у подоланні викликів переходу до демократії. Вона робить це у співпраці з іншими дер-

жавами, ЄС, банками розвитку і установами ООН і у зв'язку з цим планує вкласти 1,125 млрд швейцарських франків допомоги у заходи перехідного періоду на період 2013-2016 років. Близько половини цієї суми отримають Західні Балкани; інша частина призначена країнам колишнього СРСР.

Співпраця зі Східною Європою та Співдружністю Незалежних Держав (СНД) підтримує демократичні та ринково-економічні реформи в регіоні Західних Балкан та колишнього Радянського Союзу. Основні завдання допомоги країнам з перехідною економікою – розбудова демократичних інститутів, реформи в системах охорони здоров'я та соціального забезпечення, а також покращення навколишнього середовища.

З 2008 року Швейцарія робить так званий внесок до розширеного ЄС для зменшення соціальної та економічної нерівності в країнах - нових членах ЄС.

Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань (ДСШЕП) – це експертний центр федерального уряду з усіх ключових питань стосовно економічної політики. Його метою є забезпечення сталого економічного зростання шляхом впровадження необхідних законодавчих, економічних та політичних умов.

Усередині країни ДСШЕП діє в якості посередника між бізнесом, соціальними партнерами та урядом. Він підтримує розвиток економіки, збалансований по регіонам та за структурою, і забезпечує захист найманих працівників. Через свою політику на ринку праці він сприяє запобіганню та врегулюванню проблеми безробіття і, таким чином, збереженню спокою в суспільстві.

ДСШЕП також допомагає забезпечити швейцарським товарам, послугам та інвестиціям доступ на ринки. З позицій зовнішньої торгівельної політики, ДСШЕП бере активну участь у формуванні ефективних, справедливих та прозорих правил у світовій економіці.

Основні цілі співробітництва ДСШЕП – інтегрувати країни-партнери до світової економіки та сприяти їх стабільному економічному зростанню, ефективно та кваліфіковано працюючи в напрямку подолання бідності.

Пріоритети ДСШЕП полягають у посиленні конкурентоспроможності країн, що розвиваються, диверсифікації їхньої торгівлі, мобілізації внутрішніх та зовнішніх інвестицій, покращенні базової інфраструктури

та сприянні умовам стабільної економічної бази. Особлива увага приділяється питанням управління економікою, клімату, енергетиці та довкіллю. Мобілізація приватного капіталу та ноу-хау на місцях та в Швейцарії формує важливий принцип співробітництва для розвитку ДСШЕП.

Більше того, у співпраці з уповноваженими федеральними відомствами, зокрема зі Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва – ШАРС (SDC), ДСШЕП як провідне федеральне агентство бере активну участь у визначенні позиції та стратегії Швейцарії в управлінських комітетах групи Світового Банку та регіональних банків розвитку.

Відділ економічної співпраці та розвитку очолює член виконавчого комітету ДСШЕП. В цьому відділі працює близько 70 осіб. Сім підрозділів відділу структуровані у відповідності до основних галузей діяльності. Річний бюджет Відділу становить приблизно 255 мільйонів швейцарських франків.

Економічне та торговельне співробітництво відіграє важливу роль у залученні інвестицій. Таке співробітництво значною мірою впливає на створення середовища, яке забезпечує базові умови для економічного зростання та приватної ініціативи.

Швейцарське бюро співробітництва в Україні представляє Швейцарську агенцію розвитку та співробітництва (ШАРС/50С) і адмініструє ряд невеликих проектів, які спрямовані в першу чергу на підтримку неурядових організацій. Основні напрямки підтримки малих проектів:

- охорона здоров'я;
- верховенство права; юстиція;
- місцеве врядування і децентралізація;
- сприяння розвитку торгівлі; розвиток малих і середніх підприємств (МСП);
- стале використання енерго- та водних ресурсів; екологія;
- соціальні послуги;
- заходи у сфері культури.

Проект, який подається на розгляд, має залучати місцеві ініціативи, враховувати потреби спільноти і питання рівноправної участі, а також вивчати та просувати нові ідеї і підходи у відповідній області.

Кандидати повинні бути зареєстрованими українськими неурядовими організаціями з відповідною організаційною структурою та мати підтверджену спроможність в управлінні фінансовими ресур-

сами. У виняткових випадках можуть також бути розглянуті пропозиції від комерційних, урядових та міжнародних організацій.

Для того, щоб мати право на підтримку, проектні пропозиції повинні відповідати наступним умовам:

- Бюджет зазвичай становить 100 000 – 250 000 грн, перевагою буде власний внесок заявника у проект – як у грошовій, так і в натуральній формі;
- Витрати мають бути спрямовані переважно на діяльність. Придбання обладнання, а також ознайомчі поїздки, стипендії та благодійні заходи підтримуватися не будуть;
- Тривалість проекту може становити максимально 12 місяців, проектна діяльність та підсумкова звітність мають бути завершені протягом цього часу.
- Фонд малих грантів може підтримати неурядову організацію лише один раз.

Фонд Східна Європа (www.eef.org.ua) (далі – ФСЕ) – благодійна неприбуткова українська організація, що розпочала свою роботу у 2008 році. Місія Фонду – сприяти соціальному та економічному розвитку України, мобілізуючи ресурси, зміцнюючи громади та підтримуючи партнерство громади, влади та бізнесу.

Підтримка Фонду здійснюється Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) через Фонд Євразія, а також іншими донорами – урядами, фондами, корпораціями та приватними донорами.

Місія та методи. Фонд Східна Європа допомагає громадянам будувати власне майбутнє, мобілізуючи ресурси, зміцнюючи громади та сприяючи партнерству громади, влади та бізнесу. Для виконання своєї місії ФСЕ надає цільову підтримку НДО, що працюють в різних регіонах України:

- сприяє встановленню та посиленню партнерств між неурядовими організаціями, місцевою владою, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами;
- посилює потенціал своїх партнерів, щоб вони ефективніше реалізовували власні цілі. Для цього ФСЕ забезпечує партнерів необхідними знаннями та навичками, надає фінансову підтримку та інші ресурси;
- підтримує створення та поширення інноваційних моделей розвитку та сприяє налагодженню співпраці серед своїх партнерів.

Програми. Правління Фонду Східна Європа, рада експертів, керівництво та співробітники розглядають нові перспективні напрямки діяльності Фонду, що допомогли б підвищити ефективність роботи. Зараз ФСЕ зосередив увагу на чотирьох програмах:

- місцевий економічний розвиток;
- місцевий соціальний розвиток;
- розвиток громадянського суспільства та ефективне управління;
- екологія та енергоефективність.

Партнерства. З метою ефективнішої реалізації власних програм ФСЕ співпрацює з мережею своїх партнерів: громадськими лідерами, НДО, місцевою владою та організаціями, що надають технічну допомогу. ФСЕ шукає нових партнерів, щоб більше громад отримали підтримку для власного розвитку.

Більшість грантів ФСЕ надає через конкурсні програми, які регулярно ініціює Фонд.

Перспективні джерела отримання грантів

Основним інструментом реалізації європейських спільних політик є структурні фонди ЄС: Фонд єдності (згуртування) (ФЄ), Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ).

Фонд згуртування ставить за мету подальше зближення соціально-економічних показників розвитку на регіональному рівні ЄС; фінансування розвитку транспортної інфраструктури та екологічних проектів тощо. Право на отримання фінансування регіональних проектів ЄС за рахунок коштів Фонду єдності (згуртування) мають лише ті країни ЄС, рівень ВВП на душу населення яких становить менше ніж 90% від середнього по Євросоюзу. Такий критерій початку фінансування свідчить про наявність дуже високого рівня «вирівнювання» («зближення», «конвергенції») стану соціально-економічного розвитку всіх регіонів ЄС. Фонд єдності («згуртування») у період 2007–2013 років не функціонував незалежно, він став складовою мети конвергенції (Convergence objective), а остаточним критерієм його діяльності є мінімізація диспропорцій соціально-економічного розвитку на регіональному рівні, «вирівнювання» основних показників рівня життя у межах країн ЄС.

Діяльність Європейського фонду регіонального розвитку передбачає:

- ▶ фінансування розвитку транспортної та комунікаційної інфраструктури регіонів ЄС: будівництво доріг, транспортних магістралей, телефонних та кабельних мереж тощо. Розвиток транс'європейської транспортної мережі послаблює наслідки периферійного розташування регіонів країн-членів ЄС, сприяє інфраструктурному забезпеченню господарської діяльності на їх території;
- ▶ інвестування у створення нових робочих місць (насамперед, у сферах, пов'язаних з інноваційною діяльністю);
- ▶ забезпечення для малих та середніх підприємств, розташованих у різних регіонах ЄС, рівного доступу до фінансування та інвестиційних ресурсів.

Європейський соціальний фонд має статус головного фінансового інструменту ЄС у галузі зайнятості. Метою створення фонду та пріоритетними напрямками його діяльності є підтримка заходів, спрямованих на скорочення безробіття та розвиток людських ресурсів, людського капіталу. Йдеться про перепідготовку кадрів, професійно-технічну освіту молоді, що проживає у різних регіонах ЄС тощо. Особливого значення має надання фінансової підтримки молоді у пошуку роботи в межах всієї території ЄС, створення для людини (незалежно від місця її проживання, статі та національності) рівних можливостей для працевлаштування. ЄСФ цільовим порядком спрямовує допомогу громадянам Європи через стратегічні довгострокові програми, що сприяють перекваліфікації та адаптації робочої сили до нових умов господарювання у регіонах ЄС. Особливого значення діяльність фонду набуває для громадян, що проживають у відсталих (депресивних) регіонах Європи.

Діяльність Структурних фондів ЄС (Фонду єдності (згуртування), Європейського фонду регіонального розвитку та Європейського соціального фонду) спрямована виключно на фінансування проектів структурної перебудови лише у межах країн ЄС.

Країни, що мають статус асоційованих членів ЄС, та країни, які претендують на отримання цього статусу, не мають доступу до коштів зазначених фондів.

Політика єдності (згуртування) ЄС базується на програмно-цільовому підході, тобто кожна з програм, що передбачають реалізацію

цілей європейської структурної політики: конвергенцію, регіональну конкурентоспроможність та зайнятість, європейську територіальну кооперацію, – фінансуються через поєднання спільного економічного потенціалу Структурних фондів ЄС. Такий підхід сприяє концентрації зусиль та ресурсів та позитивно позначається на регіональному розвитку країн ЄС.

Можливості транскордонної співпраці

Транскордонна співпраця на зовнішніх кордонах ЄС є ключовим пріоритетом як для Європейської політики сусідства, так і для Стратегічного партнерства ЄС з Росією.

Прийняття Європейського Інструменту Сусідства і Партнерства (ЄІСП) (www.enpi-info.eu) значно збільшило обсяг транскордонного співробітництва (ТКС) і кількісно, і якісно. Особливістю цих програм у порівнянні з іншими програмами ЄС є відсутність при їх впровадженні щорічних Планів дій. Натомість країни-учасниці кожної із програм транскордонного співробітництва розробляють *Спільну операційну програму* на весь термін впровадження ІЄСП.

Загальне фінансування, доступне для програм ТКС ЄІСП, формується за рахунок коштів, виділених в рамках ЄІСП та Європейського фонду регіонального розвитку. Цілі діяльності з ТКС, стратегія реагування, основні питання, які мають бути вирішені, місце ТКС у контексті інших важливих програм і політик, індивідуальні програми ТКС, індикативні фінансові асигнування для кожної програми, очікувані результати, показники й можливі ризики визначаються Стратегічним документом (Транскордонне співробітництво) та Індикативною програмою транскордонного співробітництва.

Кожна спільна операційна програма повинна описувати цілі, пріоритети і заходи. Зокрема, кожна спільна операційна програма включає перелік прийнятних територіальних одиниць, можливі суміжні регіони, де можуть відбуватись проекти, що фінансуються цією програмою; встановлює правила участі в програмах суміжних регіонів; пріоритети і заходи; склад Спільного моніторингового комітету та інші питання імплементації кожної конкретної програми.

Транскордонне співробітництво має на меті:

- сприяти економічному та соціальному розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів;
- вирішити спільні проблеми у таких сферах як навколишнє середовище, охорона здоров'я, запобігання та боротьба з організованою злочинністю;
- збільшити ефективність та безпеку кордонів;
- сприяти транскордонній «міжлюдській» співпраці на місцевому рівні.

Згідно ТКС ЄІСП, запроваджено дві основні категорії програм, що охоплюють спільні сухопутні кордони чи короткі морські перетини, і програми, які охоплюють морські басейни. Залучаючи учасників із географічних районів прикордонних регіонів, програми ТКС ЄІСП, зважаючи на свою локальність, доповнюють діяльність відповідних національних, регіональних і міжрегіональних програм співпраці, які фінансуються згідно з ЄІСП.

Узгодженість між ТКС і цими програмами та цілями, що визначають політику ЄПС (або Стратегічне партнерство ЄС-Росія), забезпечується як у процесі схвалення окремих програм, так і під час поточного моніторингу. Окремі програми повинні розроблятися місцевими партнерами, беручи до уваги потребу узгодженості та відповідності пріоритетам ЄСП чи іншим національним пріоритетам.

Відповідно до затвердженої Європейською Комісією Стратегії транскордонного співробітництва на 2007-2013 роки Україна бере участь у чотирьох наступних програмах:

- програми сухопутних кордонів і морських перетинів:
 - «Україна – Польща – Білорусь»;
 - «Україна – Угорщина – Словаччина – Румунія»;
 - «Україна – Румунія – Республіка Молдова»;
- програма морських басейнів
 - «Басейн Чорного моря».

Для кожної з названих програм приймається спільна операційна програма, яка визначає пріоритети і заходи програми, спільні органи управління, відповідальні за реалізацію програми, процедури подачі заявок та їх відбір, прийнятні території та ін. До програмних документів включається фінансовий план з чітким визначенням асигнувань за кожним пріоритетом програми.

В рамках зазначених програм обов'язковою є умова співфінансування кожного проекту (як правило, 10 %). Для їх реалізації укладаються Фінансові угоди (багаторічні), які включають Спільний програмний документ. Фінансова угода підписується трьома сторонами: ЄК, Спільним органом управління (Joint Managing Authority) та країною-партнером.

Органами управління програм є:

- Спільний орган управління (СОУ) – відповідає за реалізацію програми, зокрема, здійснює адміністративні та фінансові функції;
- Спільний технічний секретаріат програми - сприяє СОУ у виконанні технічних функцій, а також допомагає Спільному моніторинговому комітету.
- Спільний моніторинговий комітет – це спільний орган, який складається з представників усіх країн-партнерів за програмою, та приймає всі необхідні рішення для забезпечення ефективної реалізації програми.

Кабінетом міністрів України 24 грудня 2009 року підписані угоди про фінансування програм транскордонної співпраці в рамках ЄІСП 2007-2013 рр. «Україна – Польща – Білорусь», «Україна – Угорщина – Словаччина – Румунія», «Україна – Румунія – Молдова» та «Басейн Чорного моря», а Постановою КМУ №1088 від 1 грудня 2010 року затверджена Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки, згідно якої загальна вартість великомасштабних інфраструктурних проектів транскордонного співробітництва становить 55274,8 тис. євро, у тому числі, грантова частина для України – 40372,9 тис. євро. Розмір фінансової участі України у реалізації зазначених проектів становить орієнтовно 48305,8 тис. гривень. Остаточна сума співфінансування української сторони буде визначена після підписання Європейським Союзом відповідних контрактів із замовниками проектів.

Так, проекти в рамках *Програми прикордонного співробітництва «Україна - Польща – Білорусь»* реалізуються за наступними пріоритетами:

- Підвищення конкурентоздатності прикордонних територій;
- Покращення якості життя;
- Інституційна співпраця та підтримка ініціатив місцевих громад.

Програма розповсюджується на такі регіони України: Волинська, Закарпатська, Львівська області – основні регіони; Рівненська, Тернопільська, Івано-Франківська області – додаткові регіони.

Програма прикордонного співробітництва «Україна – Угорщина Словаччина – Румунія» має наступні пріоритети для проектів, що реалізуються:

- Економічний та соціальний розвиток;
- Покращення стану навколишнього середовища;
- Покращення ефективності кордонів;
- Підтримка співробітництва «люди-людям».

Програма розповсюджується на такі регіони України: Закарпатська, Івано-Франківська області – основні регіони; Чернівецька область – додатковий регіон.

Проекти за Програмою прикордонного співробітництва «Україна - Румунія - Республіка Молдова» реалізуються за наступними пріоритетами:

- Конкурентоспроможна економіка в прикордонних регіонах;
- Проблемні питання у сфері навколишнього середовища та попередження надзвичайних ситуацій;
- Міжлюдське співробітництво.

Програма розповсюджується на такі регіони України: Одеська та Чернівецька області – основні регіони; Вінницька, Івано-Франківська, Тернопільська та Хмельницька області у межах 22 визначених районів, що наближені до кордонів із Румунією та Молдовою, – додаткові регіони.

Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки розповсюджується на 19 адміністративно-територіальних одиниць, які є прикордонними. На території таких прикордонних областей як Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Луганська, Одеська, Сумська, Харківська, Чернівецька, Чернігівська створено вісім єврорегіонів – Буг, Верхній Прут, Дніпро, Карпатський, Нижній Дунай, Слобожанщина, Донбас та Ярославна. 2 лютого 2012 року створено єврорегіон Дністер на території Вінницької області.

Вивчається питання щодо створення єврорегіону Азов на території Автономної Республіки Крим, Запорізької та Донецької областей.

Аби мати право участі у конкурсі, проекти мали відповідати одному з наступних критеріїв:

- сприяти економічному та соціальному розвитку;
- покращувати екологію;
- підтримувати міжлюдські контакти та співробітництво.

Як правило, обласні адміністрації найглибше залучені до реалізації таких проектів, ніж у інших випадках, та мають суттєвий вплив на їхнє виконання. Для цього розробляються обласні програми транскордонного співробітництва, у яких мають бути передбачені кошти, оскільки такі проекти повинні мати співфінансування з боку області.

В період 2014-2020 років Європейський Союз профінансує Спільну Операційну програму Румунія-Україна через Європейський Інструмент Сусідства (ЄІС). Програма спрямована на область на кордоні між Румунією та Україною і внесе свій вклад у досягнення загальної мети Європейського Інструменту Сусідства: еволюція в бік області процвітання та добросусідства, здійснена завдяки діям співпраці в прикордонній зоні на користь членам-державам і членам ЄС, які є сусідами на кордоні.

Території Програми складаються з:

Румунія: повіти Сату-Маре, Марамуреш, Ботошань, Сучава, Тулча

Україна: Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Одеська області

Фінансування ЄС для цієї програми – 60 млн євро.

Обидві країни повинні забезпечити мінімальне співфінансування у розмірі 10% від вкладу ЄС.

22 жовтня 2014 року в Бухаресті відбулося друге засідання Спільного Комітету з Програмування для програми «Румунія – Україна 2014-2020». Основні теми, які обговорювалися на зустрічі, були спрямовані на встановлення цілей для майбутньої тематичної програми співпраці, виявлення великих інфраструктурних проектів, які будуть включені в програму і визначення відповідної території.

Після завершення дискусій спільний комітет з програмування прийняв рішення щодо фінансування наступних тематичних цілей в двосторонній програмі:

- Підтримка освіти, наукових досліджень, технологічного розвитку та інновацій
- Сприяння місцевій культурі та збереження історичної спадщини
- Підвищення доступності в регіонах, розвиток стійких транспортних і комунікаційних мереж, систем зв'язку
- Спільні проекти в області безпеки та захисту

На зустрічі СКП визначив список великих інфраструктурних проєктів і працюватиме в наступному періоді, щоб визначити ті проєкти, які будуть генерувати найбільшу цінність для відповідної території.

Програма територіального співробітництва України та Молдови на цей самий період буде впроваджена з метою досягнення трьох операційних завдань:

- Поліпшення умов життя місцевих громад у прикордонних регіонах шляхом реалізації спільних проєктів на підтримку соціально-економічного розвитку, екології, зайнятості, охорони здоров'я та інших сфер, що представляють інтерес і транскордонне значення.
- Рішення загальних проблем, що представляють загальний інтерес
- Культура, освіта та спорт.

Європейські кредитні інституції, доступні для отримання фінансування в Україні

KfW (<https://www.kfw.de>) – німецький державний банк розвитку зі штаб-квартирою у Франкфурт-на-Майні. Його назва розшифровується як *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (Кредити для реконструкції). Він був заснований у 1948 році як складова частина Плану Маршалла.

Сьогодні KfW є третім за величиною банком ФРН (після Deutsche Bank та Commerzbank). 80% його акцій належить Федеральному уряду ФРН, решта 20% – федеральним землям ФРН.

Головною метою діяльності є посилення конкурентоспроможності приватних малих та середніх підприємств. Кошти спрямовуються виключно на кредитування приватного малого та мікро-підприємництва шляхом надання через уповноважені банки-учасники кредитів для фінансування інвестицій та обігових коштів згідно із затвердженими процедурами мікрокредитування. Банк не має на меті одержання прибутку і не розподіляє між своїми засновниками (учасниками) можливий отриманий прибуток.

Пріоритети діяльності – допомога у вигляді фінансування проєктів в країнах, що розвиваються, а також кредитування комунальної інфраструктури, будівництва, енергозбереження.

Кредити надаються засновникам бізнесу, самозайнятим професіоналам, а також малим та середнім підприємствам, котрі були активні

на ринку менше, ніж три роки та мають потреби у фінансуванні до 10 млн євро на наступні цілі:

- для заснування чи придбання підприємства, його частки; це також може бути бізнес із неповною зайнятістю із перспективою повної зайнятості;
- для консолідації нового підприємства, особливо в перші три роки — на капітальні витрати та робочий капітал.

Доступним є кредитування на строк до 20 років на суму до 10 млн євро на фінансування капітальних витрат та робочого капіталу. Ставка такого кредиту є нижчою за звичайну банківську позику; вона є фіксованою протягом десяти років, а в окремих випадках – і протягом усього терміну кредитування.

На прохання позичальника йому може бути надано від 1 до 3 років пільгового періоду, що передбачає звільнення від виплат. Це означає, що боржник виплачує тільки відсотки за користування, а тіло кредиту повертає пізніше. Такий підхід використовується у випадках, коли бізнес не має змоги з самого початку генерувати грошові потоки, достатні для повернення коштів даній установі.

Європейський банк реконструкції та розвитку (www.ebrd.com) (European Bank for Reconstruction and Development) (далі – ЄБРР) – міжнародний фінансово-кредитний інститут, який надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки. Створений в 1991 році (штаб-квартира – в Лондоні).

Акціонерами Банку є 64 держави, Європейська комісія та Європейський інвестиційний банк. Капітал – 30 млрд євро. Фінансує 29 країн. Країнам ЄС належить 55,12% капіталу, США – 10%, Японії – 8,52%, країнам операцій – 11,78% (в тому числі Україні – 0,8%), іншим акціонерам – 14,58%. Кожна країна-член представлена у Раді керуючих та Раді директорів Банку. Збори акціонерів проводяться щорічно у квітні-травні почергово у Лондоні (у непарні роки) та в одній із країн-членів банку (у парні роки). Сьомі щорічні збори (у 1998 році) відбулися у Києві. В Україні ЄБРР має дипломатичний статус і статус привілейованого кредитора. Усі повноваження щодо управління ЄБРР покладені на Раду керуючих на чолі з Головою і двома заступниками. Вона складається з міністрів фінансів або керуючих центральними

банками країн-учасниць і представників від ЄС і ЄІБ. Рада керуючих делегує ряд своїх повноважень Раді директорів, котра відповідає за поточну діяльність Банку.

До Ради директорів входять Президент, три віце-президенти і 23 директори. Кожен віце-президент координує діяльність тієї чи іншої територіальної групи. Україна, разом із Румунією, Боснією і Герцеговиною та Хорватією, входить до складу групи Південної і Східної Європи (BGCEE). Діяльністю територіальних груп керує Банківський департамент.

ЄБРР працює лише на комерційних засадах. На відміну від МВФ, він надає тільки цільові кредити під конкретні проекти приватним і державним структурам на потреби розвитку економіки. 60% позикових засобів спрямовуються у приватний і 40% – у державний сектор. Крім цільових кредитів, ЄБРР здійснює прямі інвестиції, а також надає технічну допомогу (консультації, курси навчання банкірів та менеджерів, допомога в організації систем розподілу продовольства). Спеціальних коштів для надання технічної допомоги ЄБРР не має, а залучає інші ресурси, в тому числі із створених у країнах ЄС спеціальних фондів, міжнародних організацій.

На малюнку 1 презентовано пакет документів, який підприємство-позичальник має підготувати і направити в уповноважений банк для отримання кредиту за рахунок коштів ЄБРР

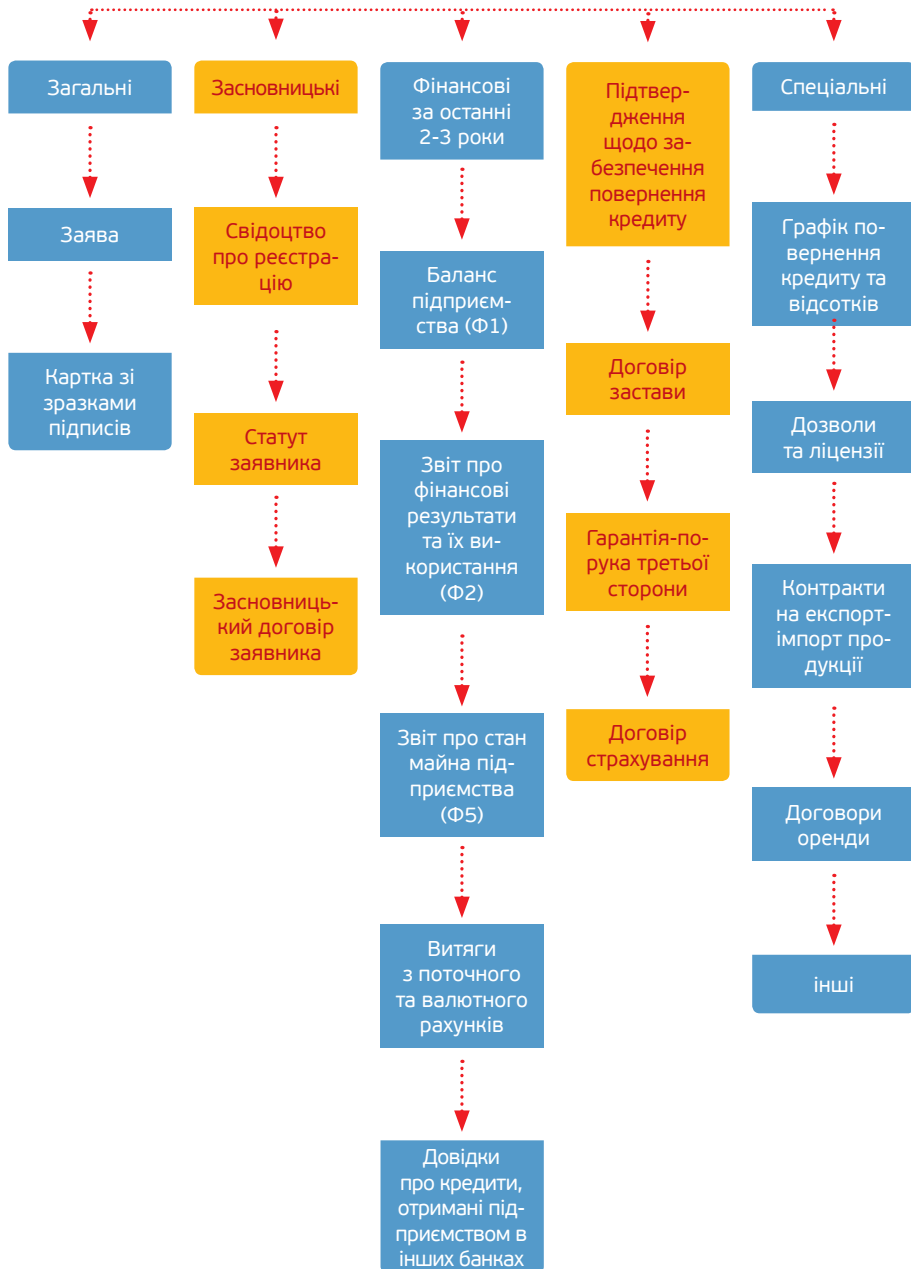
З 2012 року дирекцію ЄБРР в Україні очолює Андре Куусвек. Один із пріоритетних напрямків – фінансування проектів модернізації систем теплопостачання, зокрема муніципальних. Першим цільовий кредит отримала міська рада Тернополя (10 мільйонів євро).

12-13 квітня 2011 року Радою директорів ЄБРР було затверджено Стратегію для України на 2011- 2014 роки.

Нижче на схемі наведено перелік документів, необхідних для отримання кредитування від Європейського банку реконструкції та розвитку.

Європейський інвестиційний банк (<http://www.eib.org>) (далі – ЄІБ) було створено відповідно до договору про створення Європейського економічного співтовариства від 25 березня 1957 року, підписаного у Римі країнами-засновниками, серед яких: Бельгія, Данія, ФРН, Греція, Іспанія, Франція, Ірландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Великобританія і Північна Ірландія. Згідно Статуту, ЄІБ є юридичною особою, його завдання полягає в наданні кредитів для реалізації інвестиційних проектів із залученням необ-

Пакети документів підприємства-позичальника

хідних фінансових ресурсів на ринку капіталу та із використанням власних ресурсів.

14 червня 2005 року в Люксембурзі укладено Рамкову угоду між Україною та Європейським інвестиційним банком, положеннями якої передбачено, що відповідно до Угоди Банк може здійснювати на території України діяльність, передбачену Статутом Банку, в тому числі позичання коштів згідно із законодавством України, використовуючи усі дозволені ним інструменти, а також володіння, використання та розпорядження такими коштами та ведення рахунків у будь-якій валюті. Крім того, Банк буде користуватися щодо своєї діяльності на території України режимом, котрий надається міжнародним фінансовим організаціям.

Після ратифікації Верховною Радою України Законом України від 07.02.06 № 3292- IV Рамкової угоди між Україною та ЄІБ, котра була підписана 14.04.05 в Люксембурзі, та завершення юридичних процедур щодо вступу її в силу (08.04.06), міністерствами та іншими органами виконавчої влади здійснюється підготовка пропозицій щодо ініціювання спільних з ЄІБ проектів.

ЄІБ надає позики і гарантії для фінансування проектів у пріоритетних секторах економіки.

ЄІБ надає *три основні види послуг* своїм клієнтам:

1. Кредити: надаються під життєздатні проекти - як у державному, так і в приватному секторі. Партнерами виступають як великі корпорації, так і місцеві органи влади, а також малі та середні підприємства.
2. Технічна допомога: впроваджується командою експертів-економістів, інженерів, спеціалістів у секторі.
3. Гарантії: банків, лізингових компаній, фондів, інше.

Банк наголошує, що проекти в Україні будуть розглядатися переважно в наступних секторах: транспорт, телекомунікації, енергетична інфраструктура (на пріоритетних напрямках транс'європейських мереж та європейських транспортних коридорів), захист довкілля.

Фінансування проектів у розмірі до 50% загальної вартості може здійснюватися Банком при співпраці і співфінансуванні з іншими міжнародними фінансовими організаціями, зокрема з ЄБРР.

Методи роботи Банку в Україні передбачають надання коштів державним органам та приватним компаніям на проекти вартістю понад

25 млн євро з/або без посередництва банків, непряме фінансування – глобальні позики під проекти малого та середнього масштабу (до 25 млн євро) через систему банків-партнерів або інші механізми фінансування проектів.

Крім співробітництва з ЄІБ у 2005 році Україна підписала Рамкову Угоду з Північним інвестиційним банком (ПІБ). Рамковою угодою передбачено, що банк може відповідно до цієї угоди вільно здійснювати на території України діяльність, передбачену Статутом Банку, згідно із законами та нормативно-правовими актами України. Пріоритетами кредитування ЄІБ є: виробництво енергії та енергозбереження; захист навколишнього середовища; транспорт і телекомунікації; розвиток промисловості та інфраструктура.

Типові помилки при подачі аплікаційних заяв та способи їх уникнення (на основі досвіду інших програм ЄС та проектів транскордонного співробітництва)

Зазвичай орган управління (організація-замовник) та зовнішні експерти розглядають та оцінюють заявку у два етапи: 1) адміністративна перевірка та оцінка відповідності заявників; 2) оцінка якості заявки.

Для проходження кроку 1 (адміністративної перевірки та оцінки відповідності заявника) необхідно переконатися у її відповідності всім адміністративним вимогам, а саме:

1. Використання необхідної форми заявки на надання гранту.
2. Заповнення декларації заявника.
3. Друк і переклад проектної пропозиції на англійську мову.
4. Включення у пакет документів оригіналу і необхідної кількості копій.
5. Створення та додача до пакету документів їх електронної версії на відповідному носії інформації (cd, dvd тощо).
6. Заповнення, підписання, скріплення печаткою і включення опис мандата/форми партнерства для кожного співзаявника на відповідному бланку, наведеному в аплікаційному пакеті.
7. Включення в пропозицію бюджету, представленого у відповідному форматі, із зазначенням даних в євро чи іншій валюті. Окрім того, слід перевірити бюджет на предмет арифметичних помилок (щоб уникнути помилок при складанні бюджету, варто викорис-

товувати формули програми Excel). Всі цифри слід зазначати до двох знаків після коми (наприклад, 580,97, а не 580,975). Бюджет не повинен містити неприйнятних витрат.

8. Заповнення і додача логіко-структурної матриці в необхідному форматі.

Окрім того, слід переконатися в наступному:

- термін подачі заяв ще не минув;
- всі пункти переліку контрольних питань виконані;
- розділи заяви представлені у правильному порядку;
- заповнені всі розділи аплікаційної форми;
- всі документи поміщені в один конверт. Додаткові документи, відправлені в окремому конверті, будуть реєструватися як окрема пропозиція, якій присвоюється інший номер;
- при відправленні заявки поштою на конверті вказана правильна інформація відповідно до інструкцій. Пропозиція, вкладення та/або інші документи підписані уповноваженою особою та скріплені печаткою. Факсиміле не приймається;
- контактна інформація Провідного партнера вказана у заяві в повному обсязі, а саме: адреса, адреса електронної пошти та номер телефону.

Для оцінки відповідності заявника слід перевірити:

- перелік контрольних питань для аплікаційної форми заповнений належним чином;
- ваша організація, партнер (-и), афілійована (-і) організація (-ї) (якщо є) відповідає (-ють) всім зазначеним критеріям;
- провідний партнер і партнери зареєстровані і знаходяться у регіоні, на який
- поширюється дія програми;
- нижчезазначені супровідні документи подані відповідно до інструкцій: статuti заявників; статuti або установчі документи заявників та їх афілійованої (-их) організації (-й); висновок про результати незалежного аудиту заявника (у відповідних випадках).

До пакету документів юридичної особи (у відповідних випадках), які складені і підписані заявниками у встановленому порядку, додається необхідна супровідна документація:

- форма фінансових ідентифікаційних даних (у відповідних випадках);

- копія недавніх виписок з рахунків заявника (у відповідних випадках).

Оцінка якості заяви проводиться тільки після адміністративної перевірки та оцінки відповідності заявника.

Крок 2: оцінка якості заяви

Якість заяви, включаючи запропонований бюджет і потенціал заявників та афілійованої (-их) організації (-й), оцінюватиметься на основі встановлених критеріїв за допомогою оціночної таблиці, яка наведена в Інструкції. Передбачено два типи критеріїв оцінки: критерії відбору та критерії визначення переможців.

Критерії відбору дозволяють оцінити функціональні можливості заявника (-ів) та їх афілійованої (-их) організації (-й), а також їх фінансовий потенціал, переконавшись у тому, що вони:

- мають стабільні і достатні джерела фінансування для забезпечення активності у період запропонованої діяльності і у відповідних випадках, зможуть взяти участь в її фінансуванні;
- мають навички управління, матеріально-технічну базу, професійну компетенцію і кваліфікацію, необхідні для успішної реалізації запропонованої діяльності. Це також стосується афілійованої (-их) організації (-й) заявників.

Критерії визначення переможців дозволяють оцінити якість заяви відносно цілей і пріоритетів і надати гранти проектам, які зможуть максимально підвищити загальну ефективність Конкурсу проектів. Ці критерії дозволяють відібрати заяви, завдяки яким Орган управління буде впевнений у досягненні цілей та пріоритетів. До них відносяться актуальність запропонованої діяльності, її відповідність цілям Конкурсу проектів, якість, очікуваний вплив, сталий розвиток і економічність.

Критерії відбору:

1. Фінансові та функціональні можливості

- 1.1. Чи володіє заявник і (у відповідних випадках) афілійована (-і) організація (-ї) достатнім досвідом управління проектами?
- 1.2. Чи володіє заявник і (у відповідних випадках) афілійована (-і) організація (-ї) достатнім технічним рівнем (особливо знаннями проблематики, вирішенням якої займатиметься проект)?

1.3. Чи володіє заявник і (у відповідних випадках) афілійована (-і) організація (-і) достатніми навичками управління (у тому числі кадровими ресурсами, обладнанням і навичками роботи з бюджетом для реалізації запропонованої діяльності)?

1.4. Чи володіє заявник стабільними і достатніми джерелами фінансування?

Оскільки оцінюється потенціал і заявників та (у відповідних випадках) афілійованої (-их) організації (-й), важливо пам'ятати наступне:

- заявники та афілійована (-і) організація (-і) мають досвід управління проектами;
- заявники та афілійована (-і) організація (-і) мають достатні знання і досвід у питаннях, якими займатиметься проект;
- заявники та афілійована (-і) організація (-і) мають достатні навички управління;
- заявники та афілійована (-і) організація (-і) мають стабільні і достатні джерела фінансування.

2. Актуальність запропонованої діяльності

2.1. Наскільки пропозиція відповідає цілям і пріоритетам Конкурсу проектів?

2.2. Наскільки пропозиція відповідає тим чи іншим потребам і обмеженням цільової (-их) країни (країн) або цільового регіону (-ів) (у тому числі в контексті забезпечення синергії з іншими ініціативами ЄС та виключення дублювання)?

2.3. Наскільки чітко визначені і стратегічно підібрані учасники (кінцеві бенефіціари, цільові групи)? Чи чітко визначено їх потреби? Чи зможе пропозиція задовольнити ці потреби?

2.4. Чи носить пропозиція транскордонний характер? (тобто чи виконує щонайменше два наступних критерії: (1) спільний розвиток; (2) спільна реалізація; (3) спільне кадрове забезпечення; (4) спільне фінансування).

Типові помилки:

- проект не відповідає обраній меті та пріоритету (-ам). Цілі запропонованої діяльності не відповідають цілям і пріоритету (-ам) Програми;
- проект і запропонована діяльність не відповідають описаним проблемам. Проект не дозволить вирішити існуючі проблеми і потреби цільових груп у зоні, в якій планується забезпечити підтримку;

- проблема (-и), описана (-і) у проектній заявці, існує (-ють) фактично і не підкріплена (-і) відповідними науковими звітами / аналізами чи статистичними даними;
- потреби цільових груп і кінцевих бенефіціарів не відповідають дійсності і не описані належним чином, так само як і спосіб участі проекту у поліпшенні ситуації / вирішенні проблеми.

Транскордонний ефект запропонованої діяльності повинен бути потужним - це важливий елемент кожної пропозиції, оцінка якого може визначити остаточне рішення про виділення гранту для проекту.

Критерії визначення переможців

3. Ефективність і доцільність запропонованої діяльності

- 3.1. Чи є запропонована діяльність доцільною, практичною? Чи відповідає вона цілям і очікуваним результатам?
- 3.2. Чи передбачено чіткий і доцільний план дій?
- 3.3. Чи передбачає пропозиція об'єктивні індикатори для визначення результатів діяльності? Чи планується проводити оцінку?
- 3.4. Чи достатній рівень залучення та участі у діяльності співзаявника (-ів) та афілійованої (-их) організації (-й)?

Типові помилки:

- діяльність не відповідає запланованим результатам;
- результати не вказують на досягнення цілей;
- план дій - недоцільний (наприклад, велика частина діяльності запланована на один період; не передбачено час для процедур конкурсних торгів тощо);
- управління проектом не описано;
- не передбачена система моніторингу та оцінки;
- індикатори не визначені / не вимірюються належним чином;
- план дій не є чітким і не узгоджується з діяльністю;
- запропоновані індикатори не є доцільними;
- не забезпечене сильне партнерство, оскільки не отримане недостатнє підтвердження того, що проект:
- був підготовлений спільно - партнери повинні співпрацювати з самого початку, на етапі опрацювання ідеї проекту;
- реалізовуватиметься спільно - запланована в рамках проекту діяльність має реалізовуватися партнерами у співпраці; необхідно забезпечити баланс розподілу задач і сфери відповідальності;

- передбачає формування спільної команди – професіонали від кожного партнера повинні співпрацювати під час реалізації проекту, уникаючи при цьому дублювання функцій;
 - спільно фінансується – між партнерами необхідно забезпечити баланс розподілу витрат і власних фінансових внесків.
4. Сталий характер запропонованої діяльності
- 4.1. Яка ймовірність забезпечення матеріального ефекту для цільових груп завдяки запропонованій діяльності?
 - 4.2. Яка ймовірність досягнення мультиплікаційного ефекту завдяки запропонованій діяльності (у тому числі можливість повторення досвіду, розширення діяльності та обміну інформацією)?
 - 4.3. Чи носять очікувані результати запропонованої діяльності стійкий характер з точки зору:
 - фінансування? (Як діяльність фінансуватиметься після використання гранту?)
 - інституційного розвитку? (Чи передбачаються структури, які забезпечать продовження діяльності після її завершення? Чи застосовується принцип місцевого «володіння результатами діяльності»?)
 - політики? (у відповідних випадках) (Який структурний ефект забезпечить діяльність? Наприклад, вдосконалення законодавства, кодексів поведінки, методик)
 - екології? (у відповідних випадках) (Чи буде діяльність чинити негативний/ позитивний вплив на екологію?)
- Типові помилки:
- вплив на цільові групи та стратегія комунікації чітко не визначені;
 - транскордонне співробітництво в рамках пропозиції не сприяє вирішенню проблеми. Проблема повинна носити транскордонний характер, а ситуація не може бути поліпшена окремо кожним партнером на локальному рівні;
 - буде досягнуто лише обмежений мультиплікаційний ефект або ефект «трампліна». Стійкість очікуваних результатів недостатньо обґрунтована.
5. Бюджет та економічність запропонованої діяльності
- 5.1. Чи відображена діяльність у бюджеті?
 - 5.2. Чи було забезпечене належне співвідношення кошторисних витрат і очікуваних результатів?

Типові помилки:

- ▶ деякі види діяльності не відображені у бюджеті проекту або їх складно ідентифікувати;
- ▶ у бюджетних таблицях виявлені невідповідності сум;
- ▶ співвідношення між очікуваними результатами та витратами проекту є незадовільними;
- ▶ бюджет є нереалістичним - надто високі/надто низькі витрати щодо очікуваних результатів;
- ▶ у бюджет включені зайві/неприйнятні витрати;
- ▶ витрати/ставки, зазначені у бюджеті, не відображають рівень витрат у регіоні.
- ▶ бюджет - непрозорий (не містить обґрунтування).

Крок 3: перевірка відповідності заявника і його партнерів

Перевірка відповідності заявника проводиться на вимогу Європейської Комісії на основі супровідних документів тільки стосовно заявок, які пройшли попередній відбір відповідно до оцінки і прямого фінансування. Декларація заявника перевіряється відповідно до наданих ним супровідних документів. Будь-який відсутній документ або будь-яка невідповідність між Декларацією заявника та супровідними документами може призвести до відмови у розгляді заяви виключно на цій підставі.

Відповідність заявника та його партнерів діяльності перевірятимуть згідно з критеріями, наведеним в Інструкціях. Після цієї перевірки та при потребі будь-яка відхилена заява замінюється наступною заявою у резервному списку за відповідним напрямом фінансування. Нову заявку розглядають на предмет відповідності заявника та його партнерів.

За результатами реалізації проектів Вишеградським фондом були виявлені наступні помилки, які найчастіше допускаються заявниками у фінансових документах для отримання грантового фінансування:

- ▶ перевищення ліміту готівки в межах грантів;
- ▶ відсутні обов'язкові документи (фінансові звітності, фінальний звіт, копії рахунків-фактур тощо);
- ▶ відсутні платіжні документи, а саме: роздруківки банківських документів (безготівкові платежі) та касові чеки (готівкові платежі);
- ▶ таблиці фінансових звітностей, а також фінальний та проміжний звіти не підписані офіційним представником грантоотримувача;

- подання фінансових звітностей з усіма витратами проекту, в той час як там мають бути вказані тільки ті, котрі покриваються лише грантом;
- подання фінансових звітностей з банківськими ордерами замість банківських звітностей (виписок);
- невчасне подання фінансових звітностей;
- подання неповної документації (відсутні додаткові обов'язкові документи – список учасників, зразки перекладених текстів, оригінали проїзних чи посадкових квитків тощо);
- неналежно заповнені фінансові таблиці;
- вимога відшкодування – більше, ніж це передбачено умовами гранту;
- вимога відшкодувати витрати, які не передбачені проектом;
- вимога відшкодувати товари тривалого користування;
- вимога відшкодувати бруutto-вартість, будучи платником ПДВ;
- вимога відшкодувати витрати після закінчення проектного періоду;
- подання неприйнятних фінансових документів (внутрішніх рахунків-фактур, контрактів, регульованих кодексом про працю тощо);
- подання рахунків-фактур чи контрактів з невідповідним описом поставлених товарів чи наданих послуг);
- відсутній логотип Фонду в друкованих чи промоційних матеріалах;
- невідповідні дати платежів (дати платежів повинні відповідати їх підтвердженням);
- невідповідні обмінні курси євро (обмінний курс євро повинен бути таким, котрий був встановлений НБУ на день підготовки фінансових звітностей).

Інформація про Міжнародний центр перспективних досліджень

Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД) — провідний український незалежний аналітичний центр, який здійснює формування та аналіз державної політики. Місією МЦПД є просування реформ, демократичних принципів управління та соціальних трансформацій в Україні на засадах європейської інтеграції. МЦПД працює у таких сферах як демократичне врядування; зовнішня політика; економічний аналіз; енергетична політика.

Команда МЦПД – це 20 експертів у різних сферах та 5 адміністративних працівників. У разі необхідності до співпраці залучаються асоційовані експерти Центру для здійснення досліджень у тій чи іншій сфері.

Ексклюзивні продукти МЦПД:

МЦПД є єдиним аналітичним центром в Україні, який спеціалізується на проведенні повного циклу публічних консультацій, що полягають у залученні до обговорення визначеної проблеми усіх зацікавлених сторін з метою вироблення взаємоприйнятних пропозицій для Уряду України щодо розробки певної державної політики або реформи;

МЦПД видає щомісячний документ **«Економічний прогноз розвитку»**, який визначає головні економічні тенденції в Україні; вплив стану світової економіки на економіку України; причини зміни реального ВВП та причини інфляції; чинники, які визначатимуть обмінний курс; прогноз інвестиційної активності, експорту, імпорту та світових цін на ресурси.

Періодичні видання Центру:

«Inside Ukraine» — аналітичний огляд подій в Україні (українською, російською та англійською мовами), що надає поглиблений аналіз внутрішньополітичного розвитку країни з точки зору політичної конкуренції між різними політичними силами, економічних тенденцій та прийнятих державних рішень.

«Foreign Policy Insight» — зовнішньополітичний аналітичний огляд (українською та англійською мовами), в якому аналізується місце України у системі міжнародних відносин, основні тенденції зовнішньої політики України та глобального світового розвитку.

Кредо МЦПД: РОБИМО ЗМІНИ МОЖЛИВИМИ!